

Politieke peiling

Ipsos I&O 28 juli 2025

Rapport Ipsos I&O: zetelpeiling en achtergronden
30 juli 2025. Peiling van 25-28 juli 2025

www.ipsos-publiek.nl

Colofon

Uitgave

Ipsos I&O

Zuiderval 70
7543 EZ Enschede

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Amstelveenseweg 760
1081 JK Amsterdam

Ericssonstraat 2
5121 ML Rijen

Rapportnummer

2025/138

Datum

30 juli 2025

Auteurs

Asher van der Schelde
Maartje van de Koppel

Copyright

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

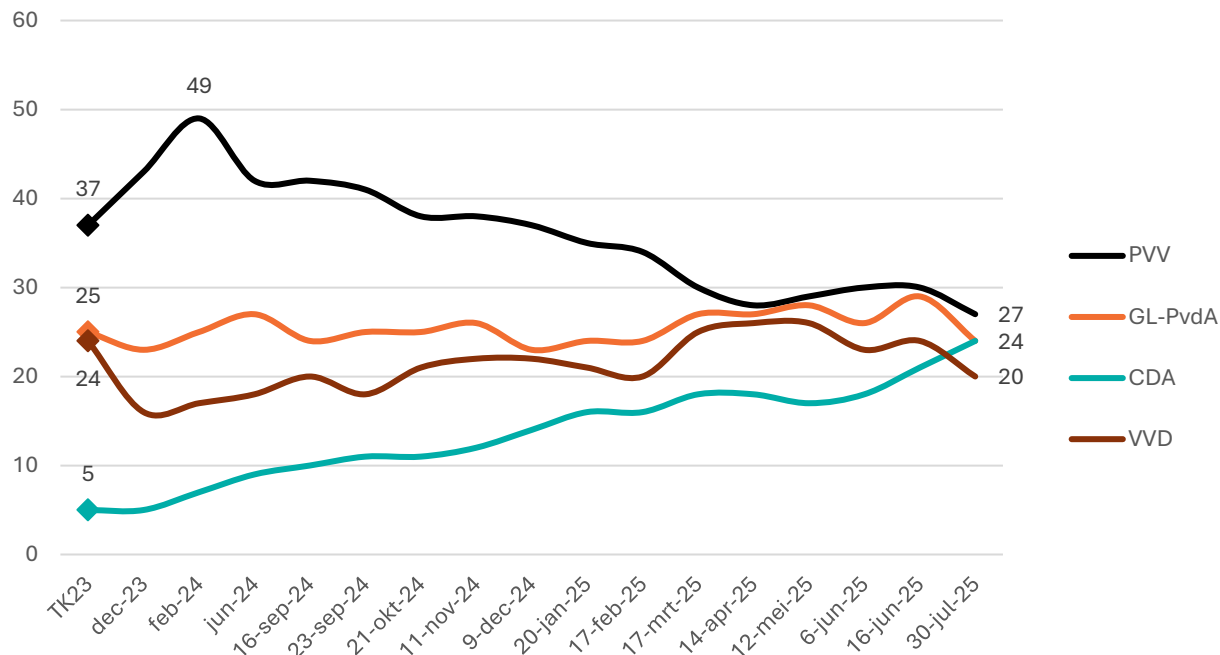
	Ipsos I&O-zetelpeiling: VVD valt buiten de top-3	4
1	Zetelpeiling	8
1.1	Zetelpeiling: VVD valt buiten de top-3	8
1.2	Switchmotieven	9
1.3	Demografische schets grootste partijen	12
2	Belangrijke thema's	14
2.1	Belangrijke onderwerpen voor de politiek	14
3	Coalitievoorkeuren	15
3.1	Met wie wel samenwerken?	15
3.2	Met wie niet samenwerken?	17
4	Beoordeling politici	19
4.1	Bekendheid politiek leiders	19
4.2	Beoordeling fractievoorzitters	20
	Onderzoeksverantwoording	21

Ipsos I&O-zetelpeiling: VVD valt buiten de top-3

Drie maanden voor de Tweede Kamerverkiezingen van 2025 doemt een boeiende vierstrijd op. PVV (27 zetels), GL-PvdA (24), CDA (24) en VVD (20) ontlopen elkaar weinig. Zeker als je de verhoudingen vergelijkt met februari 2024, toen de PVV ongeveer groot was als de drie achtervolgers bij elkaar (destijds: PVV 49, GL-PvdA/VVD/CDA 51).

Figuur 1: PVV, GL-PvdA, CDA en VVD in zetelpeilingen Ipsos I&O sinds Tweede Kamerverkiezingen 2023
 ‘Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?’

Basis: heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.738).

Bron: Ipsos I&O, 28 juli 2025

Het **CDA** is al langere tijd bezig aan een opmars en weet zich nu dus stevig in de top-3 te nestelen. Kiezers die nu naar CDA neigen kozen in november 2023 vaak nog voor VVD en NSC. Henri Bontenbal is een belangrijke reden voor kiezers om over te stappen. Hij wordt gezien als een potentiële premierskandidaat die duidelijk en eerlijk overkomt. Deze termen worden ook vaak op CDA als partij geplakt. Een kiezer die eerder VVD stemde vat het sentiment als volgt samen: “Vind de rust van het CDA prettig.”

De **PVV** komt deze peiling uit op 27, een (net) niet-significante daling van 3 zetels t.o.v. vorige maand. Dit is de laagste score voor PVV sinds de Tweede Kamerverkiezingen van 2023. Een deel van de voormalige PVV-kiezers vertrekt uit onvrede over de prestaties van de PVV in het kabinet Schoof. Zij wijken vaak uit naar **JA21**. De partij van Joost Eerdmans stijgt van 3 naar 7 zetels. Overstappende PVV’ers zijn dikwijls van mening dat JA21 een realistischere koers vaart en daarmee meer kans heeft op kabinetsdeelname.

GL-PvdA is sinds de verkiezingen relatief stabiel. De linkse samenwerking komt steevast tussen de 23 en 29 zetels uit. In deze peiling zijn het 24 zetels. Een verlies van vijf ten opzichte van de vorige meting. Kiezers die sinds vorige maand zijn overgestapt geven geen eenduidige reden hiervoor.

Als we verder terug in de tijd gaan zien we een duidelijker beeld ontstaan. Ten opzichte van de Tweede Kamerverkiezingen van 2023 is de partij vooral kiezers verloren aan D66 (9% van de GL-PvdA-kiezers van 2023 zou nu D66 stemmen). Ook zijn plukjes kiezers uitgeweken naar CDA (4%), PvdD (4%), SP (4%) en Volt (3%). Een deel van deze kiezers (vooral degenen die naar CDA en D66 uitwijken) percipiëren GL-PvdA als instabiel en te links. Ook wordt de partij polariserende politiek verweten. Een overstapper naar CDA zegt: *“Toen was dit echt een protest stem tegen huidig kabinet. De manier waarop CDA politiek bedrijft spreekt mij aan. De heer Bontenbal is en blijft doorgaans respectvol. De heer Timmerman schiet mij ook teveel uit zijn slof.”* Aan de andere kant wint de partij ook kiezers die in 2023 op een andere partij stemden (vaak D66, NSC of SP). Zij hopen op een linkser kabinet en zijn van mening dat daar een grote GL-PvdA voor nodig is.

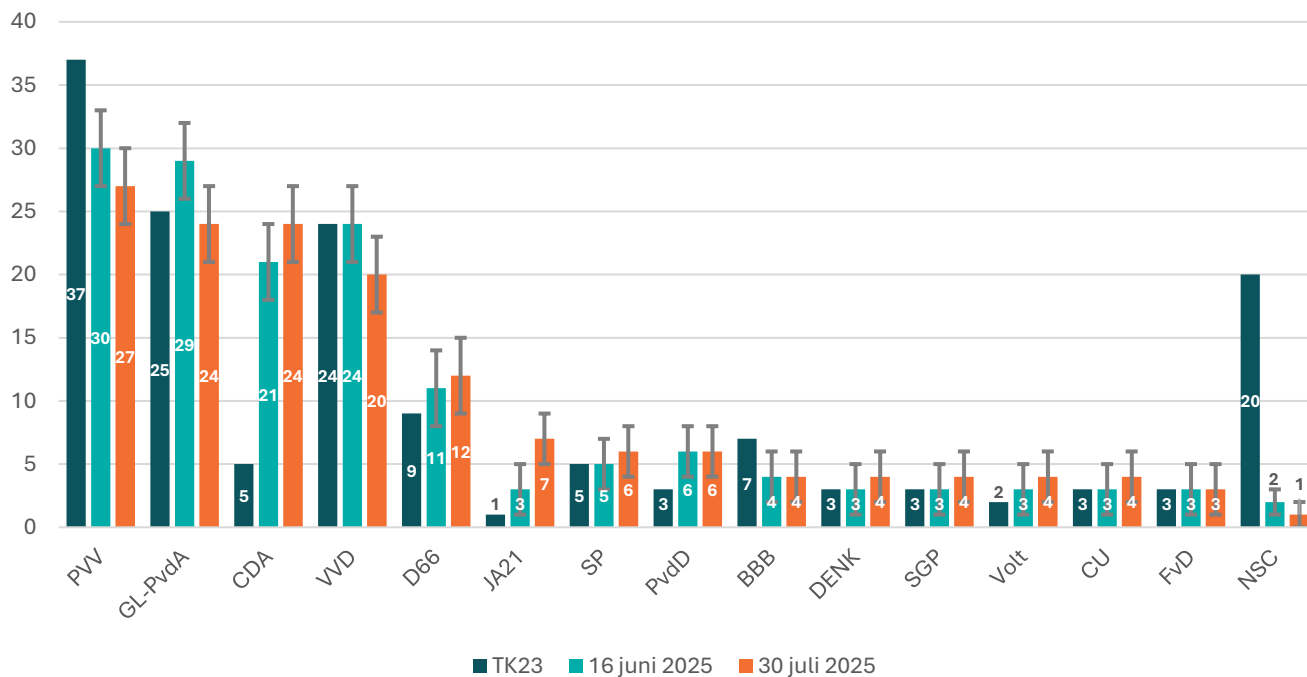
Dan de **VVD**. In vergelijking met vorige maand leveren de liberalen vier zetels in. Uitwijkende kiezers zijn vaak kritisch op partijleider Dilan Yesilgöz die een populistische stijl wordt verweten. Deze kritiek klinkt vooral bij kiezers die nu een voorkeur hebben voor CDA en D66. Yesilgöz’ waarderingscijfer daalde afgelopen maand van een 4,8 naar een 4,5. Ook kijken er kiezers uit naar JA21. Zij vrezen dat de VVD in een volgend kabinet met GL-PvdA zal regeren.

Naast JA21 (+6) en CDA (+19) boeken ook **D66** (+3) en **PvdD** (+3) een bescheiden winst in vergelijking met de Tweede Kamerverkiezingen van 2023.

Figuur 2: Zetelpeiling Ipsos I&O 28 juli

‘Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?’

Basis: heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.735).

Bron: Ipsos I&O, 28 juli 2025

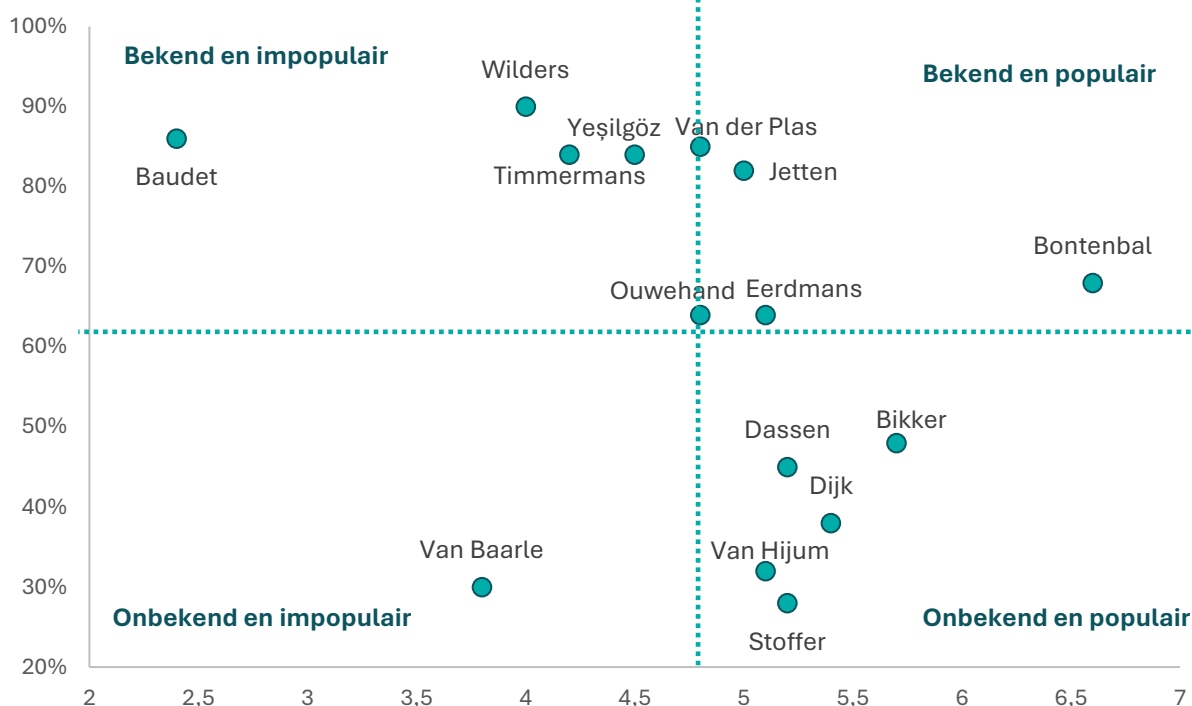
Leiders van partijen ‘op winst’ bekend en relatief bemind

Figuur 3 illustreert de mate waarin partijleiders bekend en gewaardeerd zijn. De leiders van partijen die op winst staan (CDA, D66, JA21, PvdD) zijn in de rechterbovenhoek terug te vinden. Deze politici zijn bekender én populairder dan gemiddeld. Henri Bontenbal spant de kroon met een gemiddelde beoordeling van 6,6. Aan zijn bekendheid (68%) valt nog steeds te werken. De leiders van de drie grootste fracties in de Tweede Kamer (Geert Wilders, Dilan Yesilgöz en Frans Timmermans) zijn relatief impopulair. Ze scoren allen een 4,5 of lager.

Figuur 3: Bekendheid en waardering partijleiders

Van beneden naar boven: % kiezers dat partijleider kent

Van links naar rechts: gemiddelde cijfer (1-10) voor partijleider (gemiddelden op stippellijnen)

Bron: Ipsos I&O, 28 juli 2025

Mogelijke coalities kunnen niet op overdeeld enthousiasme rekenen

Ervan uitgaande dat de PVV geen deel zal uitmaken van een volgend kabinet¹ lijken er momenteel grofweg twee opties voor een nieuw kabinet: een middenvariant en een (centrum)rechtse variant.

De middenvariant zal, zoals het er nu uitziet, kunnen bestaan uit CDA, GL-PvdA en VVD. Samen zijn deze partijen in deze peiling goed voor 68 zetels. Hierdoor is het noodzakelijk dat er nog een partij zal aansluiten. D66 is hiervoor een logische kandidaat. Samen zijn de partijen nu goed voor 80 virtuele zetels. D66-kiezers zien deze variant waarschijnlijk zitten. Zij zijn positief over samenwerken met GL-PvdA en CDA en neutraal over samenwerking met de VVD. Ook CDA'ers lijken er mee te kunnen leven. Zij zijn positief over samenwerken met D66 en VVD, en neutraal over GL-PvdA. Kiezers van GL-PvdA werken graag samen met D66 en CDA, maar zien liever niet dat hun partij gaat regeren met de VVD (12% is voor, 34% is tegen). VVD-

¹ Omdat de VVD de PVV heeft uitgesloten van deelname lijkt het momenteel niet aannemelijk dat de PVV opnieuw mee zal regeren.

kiezers zijn op hun beurt nog veel negatiever over GL-PvdA (7% is voor, 62% is tegen). CDA en D66 kunnen de VVD-kiezer wel bekoren.

VVD-kiezers lijken eerder oren te hebben naar een (centrum)rechts kabinet. Het zal zonder de PVV echter moeilijk worden om via deze route een meerderheid te behalen. Samenwerking tussen VVD, CDA en JA21 is voor de kiezers van deze partijen bespreekbaar. Het probleem is dat zij samen, momenteel, op slechts 51 zetels uitkomen. Hierdoor zullen ook partijen als D66, BBB, CU en SGP zich moeten aansluiten. En dat leidt tot moeilijkheden. D66-kiezers willen immers niet regeren met JA21, BBB en SGP en andersom geldt dit net zo goed. Ook kiezers van CU zien samenwerking met BBB en JA21 niet zitten.

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 25 juli tot maandagochtend 28 juli 2025. Er was geen opdrachtgever. In totaal werkten 2.080 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek. De steekproef is grotendeels getrokken in het I&O Research Panel. Een deel (n = 194) deed mee via PanelClix. Dit zijn voornamelijk jongeren, lager opgeleiden en respondenten met een niet-westerse achtergrond.

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in november 2023. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard (CBS). Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van n=2.000 en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

1 Zetelpeiling

1.1 Zetelpeiling: VVD valt buiten de top-3

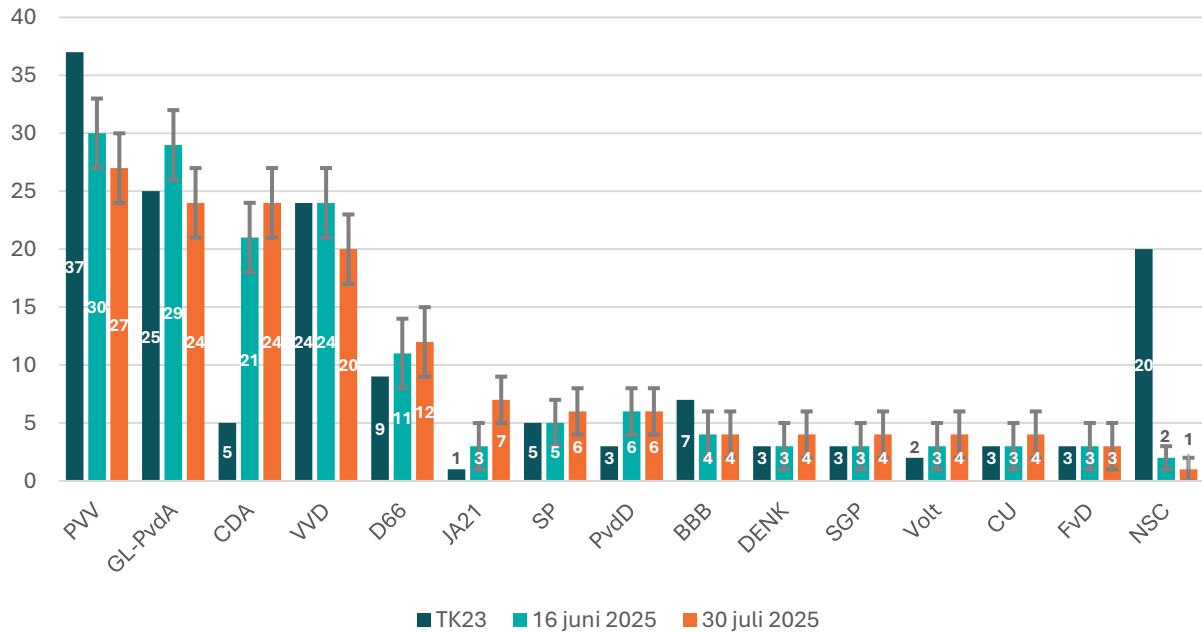
Drie maanden voor de Tweede Kamerverkiezingen van 2025 zet de opmars van het CDA verder door. De christendemocraten zouden nu uitkomen op 24 zetels, waarmee het CDA boven de VVD (20 zetels) uitkomt. Dit is sinds april 2010 niet voorgekomen in een peiling van Ipsos (toen Synovate). Net als de VVD (-4) verliest GL-PvdA (-5) zetels ten opzichte van de voorgaande peiling in juni. In juni stond GL-PvdA juist op winst (+4 t.o.v. de verkiezingen in november 2023). De 24 zetels die we nu zien voor de linkse samenwerking verschilt weinig van het beeld van de afgelopen twee jaar.

Ook de PVV levert deze maand enkele zetels in (-3) en komt daarmee op 27 uit. JA21 wint juist (+4 t.o.v. juni). Ten opzichte van de Tweede Kamerverkiezingen van 2023 staan ook D66 (van 9 naar 12) en Partij voor de Dieren (3 naar 6) op winst.

Figuur 1: Zetelpeiling Ipsos I&O 28 juli

‘Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?’

Basis: heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.735).

Bron: Ipsos I&O, 28 juli 2025

Tabel 1.1: Zetelpeiling Ipsos I&O 30 juli (percentages en zetels)

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?”

Basis: heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.735). Niet getoond in tabel: ‘andere partij’.

Partij	Percentage	Marges	Zetels	Marges
PVV	17,4%	(15,6; 19,2)	27	+/- 3
GroenLinks-PvdA	15,2%	(13,5; 16,9)	24	+/- 3
VVD	12,6%	(11; 14,2)	20	+/- 3
NSC	1,2%	(0,7; 1,7)	1	+/- 1
D66	8,1%	(6,8; 9,4)	12	+/- 2
BBB	3,0%	(2,2; 3,8)	4	+/- 2
CDA	15,1%	(13,4; 16,8)	24	+/- 3
SP	4,0%	(3,1; 4,9)	6	+/- 2
DENK	2,9%	(2,1; 3,7)	4	+/- 2
Partij voor de Dieren	3,8%	(2,9; 4,7)	6	+/- 2
FvD	2,1%	(1,4; 2,8)	3	+/- 2
SGP	2,6%	(1,8; 3,4)	4	+/- 2
ChristenUnie	2,6%	(1,8; 3,4)	4	+/- 2
Volt	2,5%	(1,7; 3,3)	4	+/- 2
JA21	4,9%	(3,9; 5,9)	7	+/- 2

Bron: Ipsos I&O, 28 juli 2025

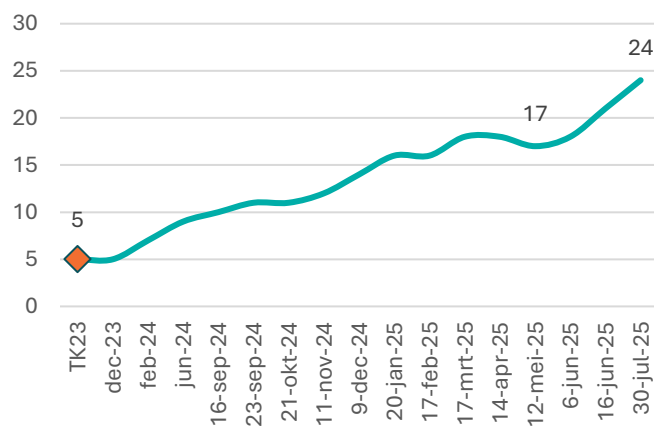
1.2 Switchmotieven

Het **CDA** groeit door tot 24 zetels waarmee de partij op gelijke hoogte van GL-PvdA en dicht in de buurt bij de PVV (27 zetels) komt. Een kwart (26%) van de CDA-kiezers opteerde in november 2023 nog voor NSC en 19 procent stemde VVD. Ook haalt de partij plukjes kiezers weg bij PVV (7% van de CDA'ers stemde in 2023 PVV) en GL-PvdA (5%).

Overstappende kiezers noemen dikwijls Henri Bontenbal als reden om over te stappen. Een kiezer die eerder GL-PvdA stemde stelt: *“De leider, Henri Bontenbal. Hij zou een prima premier zijn, duidelijk, sociaal en sympathiek.”*

Kiezers die de overstap maken vanuit de VVD waarderen de rust die het CDA uitstraalt. Ze noemen de partij transparant, eerlijk en duidelijk. Een kiezer vat dit als volgt samen: *“Vind de rust van het CDA prettig.”*

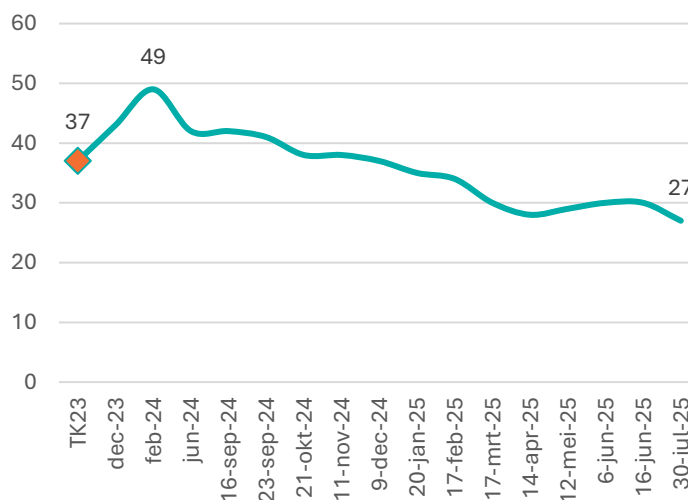
Figuur 1.2: Zetels CDA in peilingen Ipsos I&O sinds TK23

De **PVV** komt in deze peiling wederom uit de bus als de partij met de meeste zetels (voorsprong op GL-PvdA en CDA is niet significant).

Een kanttekening hierbij is dat de PVV niet eerder zo laag scoorde sinds de Tweede Kamerverkiezingen van 2023, toen de partij 37 zetels behaalde. Enkele maanden daarna kon de PVV in de Ipsos I&O-peiling zelfs rekenen op 49 zetels. Kiezers wijken relatief vaak uit naar JA21 (11% van de kiezers die in '23 PVV stemden zou nu JA21 stemmen) en soms ook naar VVD (7%) en CDA (5%). Elf procent heeft nu geen voorkeurspartij.

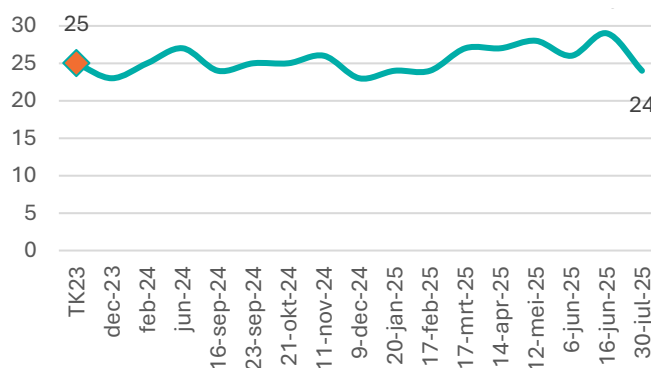
Figuur 1.3: Zetels PVV in peilingen Ipsos I&O sinds TK23

Kiezers die nu voor JA21 gaan zien dit als een evenwichtigere partij die een betere kans heeft om een bijdrage te leveren aan een volgend kabinet. Men is teleurgesteld over de prestaties van de PVV in het kabinet-Schoof en kiest daarom voor de ‘realistischere koers’ van JA21. Zo zegt een kiezer: *“JA21 is een rechtse partij maar wat evenwichtiger en minder agressief als PVV.”*

GL-PvdA lijkt fors te verliezen deze maand (van 29 naar 24). Op de langere termijn is het echter een vrij normale score. GL-PvdA jojoet sinds de verkiezingen tussen de 23 en 29 zetels.

Figuur 1.4: Zetels GL-PvdA in peilingen Ipsos I&O sinds TK23

Kiezers die uitwijken ten opzichte van de vorige meting geven geen eenduidig antwoord waarom zij nu een andere partij prefereren.

Als we verder terug in de tijd gaan zien we een duidelijker beeld ontstaan. Ten opzichte van de Tweede Kamerverkiezingen van 2023 is de partij vooral kiezers verloren aan D66 (9% van de GL-PvdA-kiezers van 2023 zou nu D66 stemmen). Ook zijn plukjes kiezers uitgeweken naar CDA (4%), PvdD (4%), SP (4%) en Volt (3%).

Uitwijkende kiezers hebben hier uiteenlopende redenen voor. Sommige kiezers (vooral degenen die naar CDA en D66 uitwijken) percipiëren GL-PvdA als instabiel en te links. Ook wordt de partij te polariserende politiek verweten. Een overstapper naar CDA zegt: *“Toen was dit echt een protest stem tegen huidig kabinet. De manier waarop CDA politiek bedrijft spreekt mij aan. De heer Bontenbal is en blijft doorgaans respectvol. De heer Timmerman schiet mij ook teveel uit zijn slof.”*

Kiezers die uitwijken naar kleinere links-progressieve partijen zeggen vaak in 2023 strategisch op GL-PvdA te hebben gestemd. Omdat de strategische stem nu nog een minder grote rol speelt in de stemoverwegingen van kiezers, blijven deze kiezers nu eerder bij hun voorkeurspartij. Een Volt-kiezer zegt: *“In 2023 was ik ook al van plan om op volt te stemmen, omdat het focust Europese samenwerking, onderwijs en klimaat. Maar ik heb uiteindelijk GL-PVDA gestemd als tegenwicht tegenover de PVV.”*

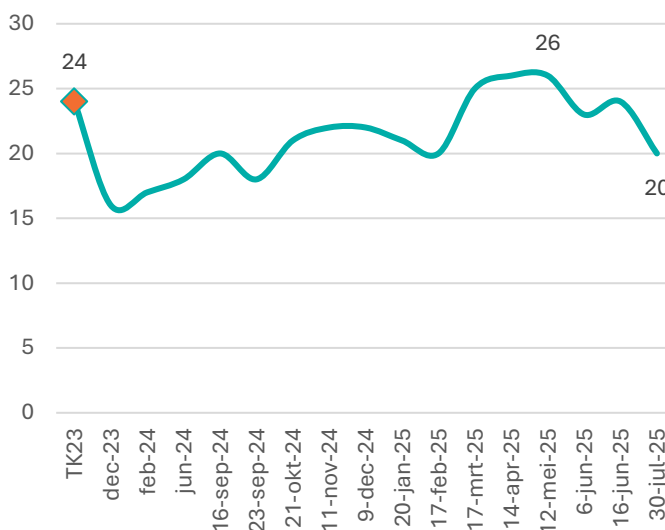
Andersom heeft de samenwerking ten opzichte van november 2023 ook kiezers gewonnen. Vooral van D66, NSC en SP. Deze kiezers pleiten doorgaans voor een linkser kabinet en denken dat een goede uitslag voor GL-PvdA essentieel is om dit te bewerkstelligen.

Dan de **VVD**. De liberalen kunnen in deze peiling op twintig zetels rekenen. De VVD verliest vooral kiezers aan het CDA, en in mindere mate aan PVV, D66 en JA21.

Er klinkt kritiek op de ‘populistische koers’ onder Dilan Yesilgöz bij kiezers die de VVD de rug toekeren. Een CDA-kiezer zegt: *“De VVD hun lijsttrekker en steeds meer populistisch ‘geroep’ staat me steeds meer tegen.”* Ook bij overstappers naar D66 speelt dit sentiment. Dit wordt weerspiegeld in het lagere rapportcijfer dat de VVD-leider deze maand krijgt, zie hoofdstuk 4.

Kiezers die nu opteren voor JA21 vrezen relatief vaak voor een coalitie met GL-PvdA en wijzen de VVD daarom de deur.

Figuur 1.5: Zetels VVD in peilingen Ipsos I&O sinds TK23

1.3 Demografische schets grootste partijen

In dit hoofdstuk illustreren we onder welke demografische groepen de vier grote partijen (PVV, GL-PvdA, CDA en VVD) goed en minder goed scoren.

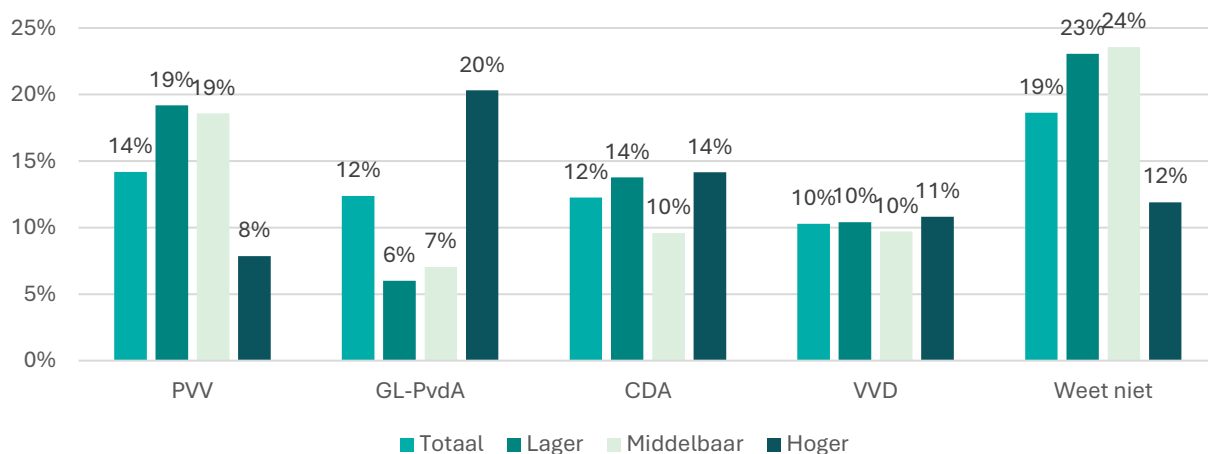
1.3.1 Naar opleiding

PVV en GroenLinks-PvdA zijn elkaars spiegelbeeld als het gaat om het aantrekken van specifieke opleidingsgroepen. Lager en middelbaar opgeleiden prefereren vaker PVV (19%) dan gemiddeld (14%) en kiezen zelden GL-PvdA (6-7%). Hoger opgeleiden opteren juist relatief vaak voor GL-PvdA (20%), terwijl de PVV slecht scoort onder deze groep (8%). CDA en VVD vormen een relatief goede afspiegeling van de bevolking, als het gaat om opleidingsniveau.

Opvallend is dat lager en middelbaar opgeleiden (23-24%) relatief vaak geen voorkeurspartij hebben op het moment.

Figuur 1.6: Voorkeurspartij naar opleidingsniveau

Basis: heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.735).

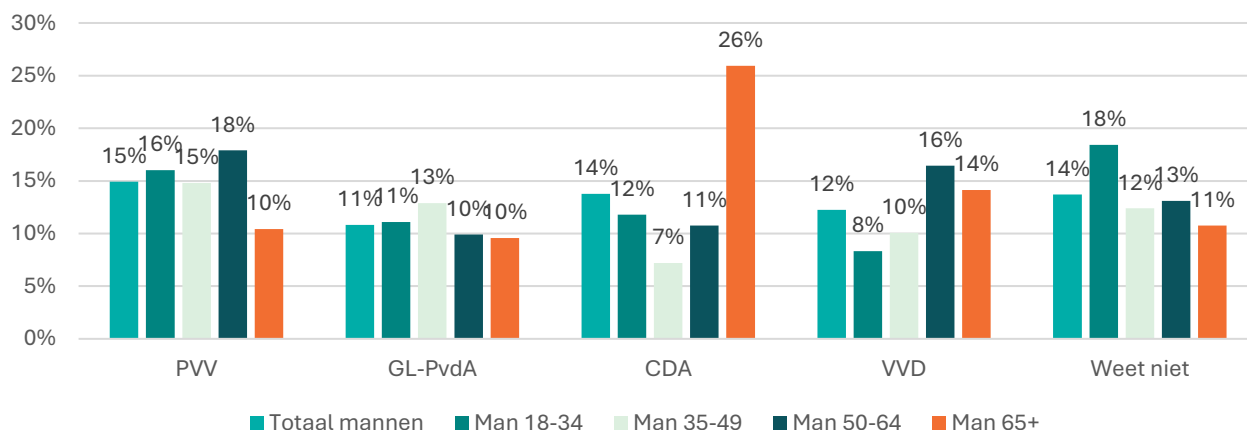
1.3.2 Naar geslacht en leeftijd

Onder mannen zijn PVV (15%), CDA (14%), VVD (12%) en GL-PvdA (11%) min of meer even populair. Verschillen worden groter als de data ook worden uitgesplitst naar verschillende leeftijdsgroepen.

Jonge mannen (tussen de 18 en 34 jaar) kiezen vaker voor de PVV (16%) dan voor andere partijen, maar hebben ook vaak nu geen voorkeurspartij (18%). Onder oude mannen (65+) is het CDA juist veruit de populairste partij (26%). Ook de VVD scoort wat beter onder oudere dan jongere mannen.

Figuur 1.7: Voorkeurspartij mannelijke kiezers naar leeftijd

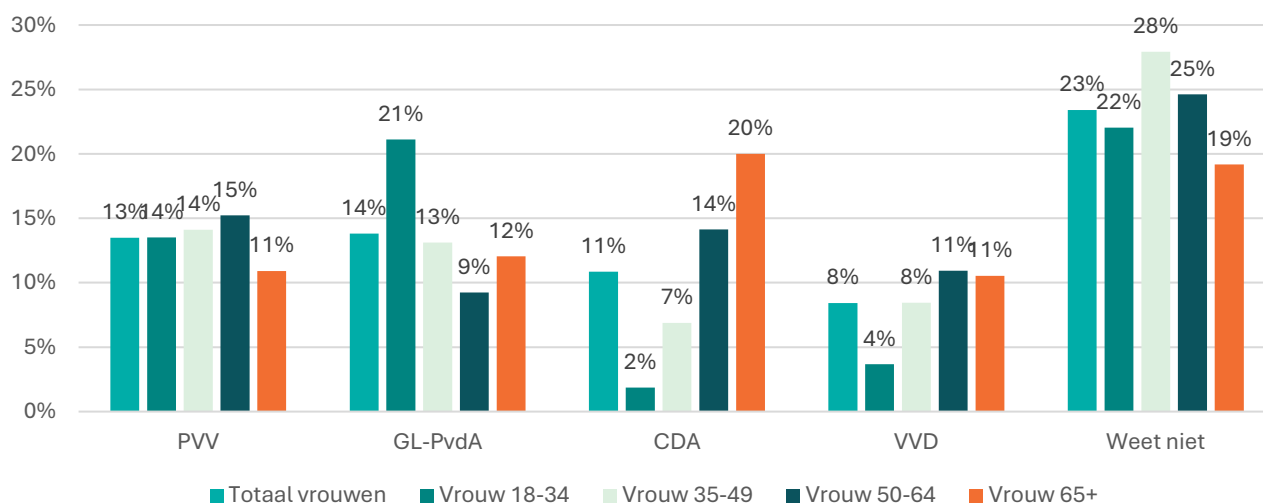
Basis: heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.735).

Vrouwen weten vaak (nog) niet op wie ze willen stemmen. Een kwart (23%) heeft nu geen voorkeur. Duidelijk meer dan het percentage mannen zonder voorkeurspartij (14%). Jonge vrouwen (18-34) hebben een duidelijke voorkeur voor GL-PvdA terwijl het CDA juist goed scoort onder 65+ vrouwen.

Figuur 1.7: Voorkeurspartij vrouwelijke kiezers naar leeftijd

Basis: heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.735).

2 Belangrijke thema's

2.1 Belangrijke onderwerpen voor de politiek

Wonen is nog steeds het belangrijkste onderwerp waar de politiek volgens Nederlandse kiezers met voorrang aandacht aan moet besteden. Gevolgd door immigratie (31%), gezondheidszorg (26%), klimaat (20%), armoede (17%) en veiligheid en het tegengaan van criminaliteit (17%).

Vorige maand zagen we nog dat defensie aan relevantie had gewonnen; zo was het begin juni het vierde onderwerp, bijna een kwart (23%) vinkte het aan. Nu is dat 13 procent, waarmee het op de zevende plaats komt.

Tabel 2.3: Aan welke onderwerpen moet de politiek met voorrang aandacht geven, vindt u?

Maximaal 3 antwoorden mogelijk. Basis: allen (n = 2.080). Rood = significant afgenomen t.o.v. vorige meting; groen = significant toegenomen t.o.v. vorige meting.

Onderwerp	Februari '21	Oktober '23 ²	6 juni '25	16 juni '25	28 juli '25
Woningmarkt / betaalbare woningen / huren	28%	42%	47%	47%	45%
Immigratie / asiel	14%	35%	38%	35%	31%
Gezondheidszorg	33%	38%	26%	26%	26%
Klimaatverandering	27%	30%	20%	18%	20%
Armoede(bestrijding) / sociale voorzieningen	18%	28%	15%	16%	18%
Veiligheid / tegengaan criminaliteit	21%	22%	15%	13%	17%
Defensie	*	5%	23%	19%	13%
Waarden en normen	19%	12%	10%	11%	13%
Onderwijs	20%	11%	15%	15%	13%
Economie / overheidsfinanciën	18%	14%	11%	10%	11%
Bescherming van de rechtsstaat	*	*	7%	8%	9%
Oorlog in Israël / Palestina	*	*	7%	6%	9%
Digitale (on)veiligheid (AI, fake news, phishing)	*	*	6%	6%	7%
Natuur ³	*	6%	6%	10%	6%
Europese Unie	6%	6%	5%	4%	6%
Polarisatie	*	9%	5%	6%	5%
Oorlog in Oekraïne	*	*	7%	5%	5%
Werkgelegenheid	11%	*	3%	4%	4%
Dreiging van terrorisme	4%	*	5%	5%	4%
Ethische zaken (euthanasie, abortus, LHBTIQ+ etc.)	4%	4%	3%	3%	4%
Landbouw	*	5%	5%	4%	3%
Inspraak en democratie	5%	*	3%	3%	3%
Tegengaan van discriminatie ⁴	6%	3%	2%	2%	2%
Anders	3%	3%	4%	2%	3%

Bron: Ipsos I&O, 28 juli 2025

² In 2023 luidde de vraagstelling: 'Waar zouden de aanstaande verkiezingen vooral over moeten gaan, vindt u?'

In 2021: "Aan welke van onderstaande onderwerpen vindt u dat politieke partijen bij de volgende Tweede Kamerverkiezingen extra aandacht moeten besteden?"

³ In de meting van 16 juni 2025 was dit 'natuur / stikstof'

⁴ In 2021: tegengaan van racisme

3 Coalitievoorkeuren

3.1 Met wie wel samenwerken?

CDA meest gewilde coalitiepartner

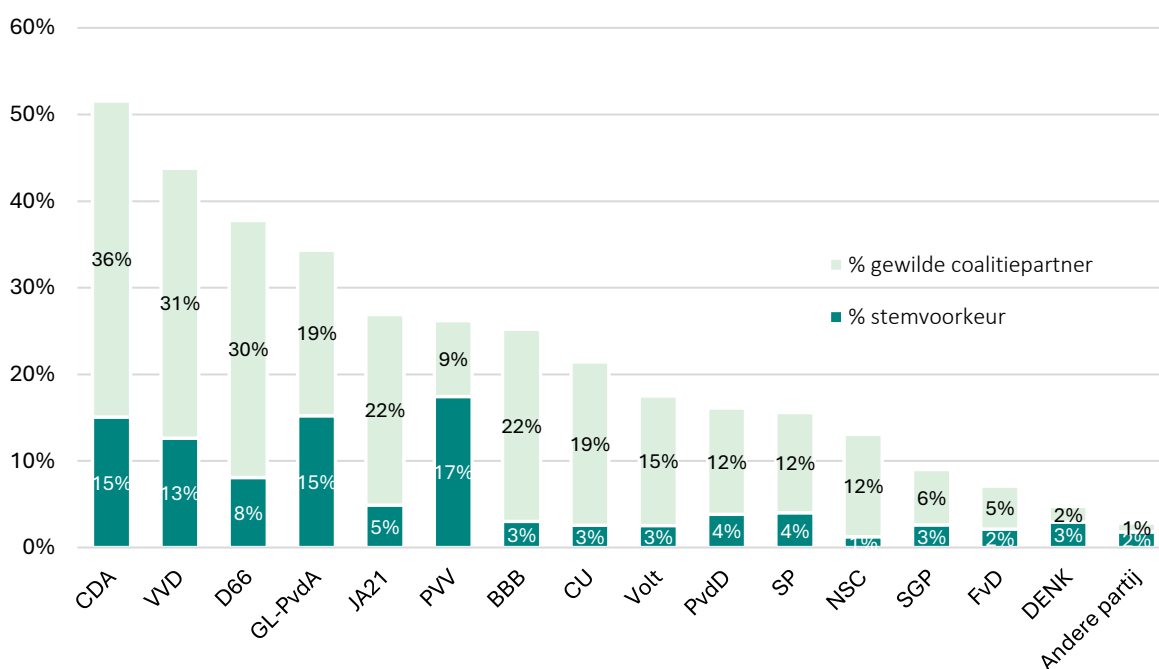
De volgende Tweede Kamerverkiezingen worden gehouden op 29 oktober. Vooruitlopend op de verkiezingen vroegen we kiezers welke partij(en) zij zien als mogelijke coalitiepartners van hun voorkeurspartij in een nieuw kabinet. De volledige vraag luidde: *Stel dat uw voorkeurspartij deel gaat nemen aan een nieuwe regering, met welke partijen zou u het liefst hebben dat uw voorkeurspartij samen een coalitie gaat vormen?*

Figuur 3.2 is een samengestelde figuur van 1) het aandeel kiezers dat op een partij zou stemmen en 2) het aandeel kiezers dat met deze partij zou willen samenwerken in een nieuw kabinet. Zo wordt duidelijk dat kiezers het vaakst een kabinet met CDA voor zich zien. Vijftien procent van de kiezers zou nu CDA stemmen en nog eens 36 procent zou willen samenwerken met de partij. In totaal is dat (afgerond) 52 procent.

Daarna volgen VVD (44%), D66 (38%) en GL-PvdA (34%). Een kwart (26%) ziet een coalitie met de PVV voor zich; dit zijn voornamelijk kiezers die op de partij zouden stemmen, negen procent ziet de PVV als aantrekkelijker coalitiepartner.

Figuur 3.1: Aandeel kiezers dat partij als voorkeurspartij of als gewilde coalitiepartner beschouwd ‘Stel dat uw voorkeurspartij deel gaat nemen aan een nieuwe regering, met welke partijen zou het liefst hebben dat uw voorkeurspartij samen een coalitie gaat vormen?’

Basis: heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.735).

Bron: Ipsos I&O, 28 juli 2025

3.1.1 Door de tijd heen

Deze vraag stelden we ook in november 2023 (vlak voor de Tweede Kamerverkiezingen van 2023) en in april en juni 2025. Onderstaande tabel toont het aandeel kiezers dat op een partij stemt of met deze partij zou willen samenwerken.

Sinds vorige maand is het aandeel dat GroenLinks-PvdA ziet als aantrekkelijke coalitiepartner iets afgenomen, met name omdat minder kiezers de partij nu als eerste voorkeurspartij hebben. Voor JA21 geldt het omgekeerde.

Sinds november 2023 zien we voor CDA een duidelijke toename in het aandeel kiezers dat de partij in een coalitie zou willen. In november 2023 was de partij nog voor 19 procent een de eerste voorkeurspartij of een gewilde samenwerkingspartner, nu is dat 52 procent. Ook JA21 is aantrekkelijker geworden (van 9% naar 27%).

NSC is juist duidelijk minder gewild. Dat geldt in mindere mate ook voor BBB, SP en PVV.

Tabel 3.1: Aandeel dat op partij stemt of met deze partij zou willen samenwerken in een volgend kabinet.

Basis: heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.735). Rood = significant afgenomen t.o.v. vorige maand; groen = significant toegenomen.

	Nov'23	Apr'25	6 jun'25	16 jun'25	28 jul'25
CDA	19%	41%	48%	53%	52%
VVD	42%	41%	46%	46%	44%
D66	30%	32%	36%	39%	38%
GL-PvdA	37%	35%	38%	39%	34%
JA21	9%	17%	21%	23%	27%
PVV	31%	26%	28%	27%	26%
BBB	38%	22%	22%	25%	25%
CU	13%	16%	17%	19%	21%
Volt	20%	16%	18%	19%	18%
PvdD	20%	16%	18%	18%	16%
SP	23%	15%	16%	18%	16%
NSC	56%	13%	13%	14%	13%
SGP	7%	7%	9%	10%	9%
FvD	6%	7%	10%	8%	7%
DENK	5%	5%	4%	5%	5%

Bron: Ipsos I&O, 28 juli 2025

3.2 Met wie niet samenwerken?

FvD en PVV minst gewilde coalitiepartners

Ook stelden we de vraag omgekeerd (met welke partijen wilt u absoluut niet dat uw voorkeurspartij samen een coalitie gaat vormen?). Ook hier zien we dat de meeste partijen iets minder vaak worden aangevinkt dan vorige maand.

Het minste enthousiasme is er over samenwerken met FvD (61% wil niet met de partij) en PVV (58%). De weerstand tegen het CDA is het laagst (slechts 7% wil niet met de partij).

Tabel 3.2: En met welke partijen wilt u absoluut niet dat < voorkeurspartij > samen een nieuwe regering gaat vormen? Basis: heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.735). Rood = significant afgenomen t.o.v. vorige maand; groen = significant toegenomen.

	Nov'23	Apr'25	6 jun'25	16 jun'25	28 jul'25
FvD	65%	60%	58%	62%	61%
PVV	37%	49%	51%	55%	58%
DENK	44%	45%	42%	42%	44%
GL-PvdA	33%	33%	36%	36%	40%
PvdD	25%	29%	29%	27%	32%
BBB	20%	31%	28%	28%	28%
SGP	34%	30%	32%	32%	28%
NSC	4%	23%	23%	23%	24%
JA21	25%	27%	25%	24%	24%
D66	25%	22%	23%	21%	22%
Volt	18%	23%	22%	21%	21%
SP	17%	19%	18%	17%	20%
VVD	22%	16%	16%	17%	19%
CU	19%	19%	19%	17%	15%
CDA	12%	10%	8%	8%	7%

Bron: Ipsos I&O, 28 juli 2025

Vrijwel alle kiezersgroepen willen samenwerken met CDA

De cijfers in onderstaande tabel drukken middels een saldo uit in welke mate een kiezersgroep met een andere coalitiepartij in zee zou willen gaan in een mogelijk nieuw kabinet. Ter illustratie: 15 procent van de PVV-kiezers ziet samenwerking met CDA zitten en 23 procent wil dit expliciet niet. Daardoor komt het saldo uit op -8 procent (=15%-23%).

Kiezers van vrijwel alle partijen willen per saldo samenwerken met het CDA. Alleen kiezers van DENK, PVV en FvD staan hier eerder negatief dan positief tegenover, maar ook hier gaat het niet om een sterke afkeer. CDA-kiezers zelf zien vooral samenwerking met VVD, CU, D66 en SGP wel zitten.

Samenwerking met andere partijen dan het CDA is meer verdeeld langs politieke scheidslijnen. Hierin zien we de afgelopen maand geen sterke verschuivingen. Zo staan VVD-kiezers nog steeds negatief tegenover samenwerking met GL-PvdA: 7 procent wil dat wel, 62 procent absoluut niet, waardoor het saldo uitkomt op -55 procent. Ook tegenover samenwerking met de PVV staan deze kiezers duidelijk negatief (13% wil dat wel, 54% absoluut niet; per saldo -41%).

Tabel 3.3: Saldo % gewilde coalitiepartner - % ongewilde coalitiepartner

Basis: heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.735).

		→ Huidige politieke voorkeur													
↓ Coalitie- partner	DENK*	PvdD	SP	GL- PvdA	Volt	D66	CU	CDA	NSC*	VVD	JA21	SGP	BBB	PVV	FvD*
DENK		-16	-34	-17	-37	-38	-42	-48	-45	-57	-67	-72	-31	-51	-36
PvdD	33		9	40	16	0	-28	-36	-27	-45	-57	-72	-41	-41	-42
SP	39	22		31	8	-6	-8	-14	-23	-34	-33	-53	-17	-17	-21
GL- PvdA	39	69	32		53	64	8	-5	-18	-55	-84	-84	-52	-77	-73
Volt	6	26	-3	37		32	-2	-1	-32	-24	-42	-51	-17	-35	-55
D66	18	34	10	75	74		-8	34	-14	15	-51	-74	-28	-47	-76
CU	-9	-14	-3	11	5	6		38	-5	-2	-13	53	-6	-24	-21
CDA	-9	7	27	46	29	57	76		41	76	43	60	37	-8	-15
NSC	-21	-28	-3	-12	-24	-4	2	3		-16	-12	-2	-15	-31	-27
VVD	-52	-50	-37	-22	-3	8	20	51	27		75	26	33	23	-9
JA21	-21	-47	-22	-53	-55	-33	-28	7	-9	30		21	24	40	42
SGP	-27	-50	-30	-46	-55	-45	20	-7	-32	-18	-10		-4	-13	21
BBB	-36	-57	-25	-58	-61	-50	-32	-10	5	13	50	49		50	21
PVV	-79	-81	-68	-91	-95	-83	-80	-80	-59	-41	28	12	-2		61
FvD	-24	-71	-63	-79	-89	-73	-72	-80	-59	-67	-48	-42	-37	-5	

* Vanwege het beperkte aantal waarnemingen voor NSC (n = 14), DENK (n = 18) en FvD (n = 31) zijn de uitkomsten voor deze kiezersgroepen puur indicatief.

Bron: Ipsos I&O, 28 juli 2025

4 Beoordeling politici

4.1 Bekendheid politiek leiders

Sinds juni zien we weinig veranderingen in de bekendheid van de politiek leiders. Er is één nieuwkomer: Eddy van Hijum is voorgedragen als kandidaat-lijsttrekker van NSC, nadat Nicolien van Vroonhoven aangaf bij de aankomende verkiezingen niet nogmaals lijsttrekker te willen zijn. Van Hijum is bekend bij een derde (32%) van het electoraat. Zijn voorganger Nicolien van Vroonhoven was vorige maand bekend bij ruim de helft (57%).

Tabel 4.1: Bekendheid politici

‘Welke van onderstaande politici kent u?’ Basis: allen (n = 2.080). Groen = significante toename t.o.v. juni.

	Mei 2023	Aug. 2023	17 juni 2024	23 sept. 2024	21 okt. 2024	11 nov. 2024	17 mrt. 2025	14 apr. 2025	12 mei 2025	6 juni 2025	16 juni 2025	28 juli 2025
Geert Wilders	94%	95%	96%	93%	93%	93%	92%	93%	93%	95%	94%	90%
Thierry Baudet	91%	92%	90%	87%	88%	88%	88%	87%			88%	86%
Caroline van der Plas	86%	88%	93%	86%	88%	88%	87%	88%	88%	91%	89%	85%
Dilan Yesilgöz		77%	90%	85%	85%	85%	84%	85%	85%	89%	87%	84%
Frans Timmermans		84%	90%	85%	85%	85%	85%	84%	85%	88%	86%	84%
Rob Jetten		84%	88%	83%	82%	82%	83%	82%	83%	85%	83%	82%
Henri Bontenbal		48%	68%	63%	62%	63%	65%	65%	66%	69%	68%	68%
Esther Ouwehand	51%	55%	72%	60%	60%	60%	63%	61%			62%	64%
Joost Eerdmans	61%	63%	64%	58%	60%	58%	64%	62%			62%	64%
Mirjam Bikker	22%	36%	53%	47%	43%	44%	46%	47%			47%	48%
Laurens Dassen	36%	40%	49%	45%	44%	43%	45%	44%			44%	45%
Jimmy Dijk			25%	30%	29%	30%	31%	33%			37%	38%
Eddy van Hijum												32%
Stephan van Baarle			32%	26%	24%	26%	27%	28%			31%	30%
Chris Stoffer			30%	25%	22%	22%	24%	27%			27%	28%
Geen van bovenstaande			2%	4%	4%	3%	4%	4%			3%	6%

Bron: Ipsos I&O, 28 juli 2025

4.2 Beoordeling fractievoorzitters

Het waarderingscijfer voor Dilan Yesilgöz nam de afgelopen tijd af en deze daling zet voort. Ze scoort nu een 4,5, dat was een 4,8. Aan de vooravond van de verkiezingen in 2023 scoorde ze nog een 6,2. Haar eigen kiezers waarden haar nu met een bescheiden 7,3.

Henri Bontenbal krijgt net als in juni een 6,6 en blijft daarmee de best gewaarde politicus. Zijn eigen kiezers geven hem een 8,6. Kiezers van VVD, D66, ChristenUnie en Volt geven hem ten minste een 7. Alleen PVV- en BBB-kiezers geven hem gemiddeld genomen een onvoldoende.⁵

Bontenbal wordt gevolgd door Mirjam Bikker (5,7), Jimmy Dijk (5,4; een lagere score dan vorige maand, toen hij een 5,7 kreeg), Laurens Dassen (5,2), Chris Stoffer (5,2), Joost Eerdmans (5,1) en Rob Jetten (5,0) die allen in de vijf scoren. Ook Eddy van Hijum, kandidaat-lijsttrekker van NSC, zit met een 5,1 in de middenmoot – maar, dit cijfer is gebaseerd op de beperkte 32 procent die met hem bekend is.

Tabel 4.2: Waardering politici

‘Hieronder ziet u een aantal politici die u (van naam) kent. Kunt u aangeven – met een cijfer van 1 tot 10 – hoe u deze politicus waardeert?’ Basis: bekend met politicus.

	Sept. 2023	17 juni 2024	23 sept. 2024	21 okt. 2024	11 nov. 2024	17 mrt. 2025	14 apr. 2025	12 mei 2025	6 juni 2025	16 juni 2025	28 juli 2025
Henri Bontenbal	5,0	6,2	6,1	6,3	6,2	6,4	6,5	6,5	6,4	6,6	6,6
Mirjam Bikker	5,3	5,8	5,5	6,1	6,0	5,8	5,7			5,7	5,7
Jimmy Dijk		6,0	5,3	5,6	5,7	5,4	5,8			5,7	5,4
Laurens Dassen			4,9	5,2	5,2	5,0	5,2			5,2	5,2
Chris Stoffer			5,2	5,6	5,6	5,1	5,3			4,9	5,2
Joost Eerdmans			4,4	4,8	4,8	4,7	4,9			5,0	5,1
Eddy van Hijum											5,1
Rob Jetten			4,8	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	4,9	5,0	5,0
Esther Ouwehand			4,6	4,9	4,9	4,7	4,9	4,9		5,0	4,8
Caroline vd Plas	5,6	5,2	4,9	5,1	5,0	4,3	4,6	4,6	4,6	4,7	4,8
Dilan Yesilgöz	6,2	5,5	5,0	5,0	5,0	5,4	5,4	5,3	5,1	4,8	4,5
Frans Timmermans	4,8	4,4	4,3	4,4	4,4	4,6	4,5	4,5	4,3	4,4	4,2
Geert Wilders	4,8	5,2	4,9	4,6	4,5	4,2	4,1	4,3	4,0	3,9	4,0
Stephan van Baarle	5,0		3,8	4,0	3,8	3,7	3,7			3,7	3,8
Thierry Baudet	5,3		2,5	2,4	2,4	2,3	2,3			2,4	2,4
Nicolien v Vroonhoven			4,7	5,0	5,1				4,5	4,5	

Bron: Ipsos I&O, 28 juli 2025

⁵ Dat geldt ook voor kiezers van DENK en FvD, maar vanwege het beperkte aantal waarnemingen in deze kiezersgroepen is deze uitkomst indicatief.

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 25 juli tot maandagochtend 28 juli 2025. Er was geen opdrachtgever. In totaal werkten 2.080 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek. De steekproef is grotendeels getrokken in het I&O Research Panel. Een deel (n = 194) deed mee via PanelClix. Dit zijn voornamelijk jongeren, lager opgeleiden en respondenten met een niet-westerse achtergrond.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in november 2023. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard (CBS). Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van n=2.000 en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselecte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Het I&O Research Panel werkt met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

Ipsos I&O

Ipsos I&O komt voort uit het samengaan van I&O Research en Ipsos.

Ipsos I&O is het grootste onderzoeksbureau van Nederland (volgens het Trendrapport Data & Insights Network, 2024). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies.

Ipsos I&O Publiek werkt voor overheids- en non-profitorganisaties. Ipsos I&O is lid van het Data & Insights Network (D&IN) en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. Ipsos I&O is ISO 9001-, ISO 20252-, ISO 27001-, ISO 27701- en NEN-5710 gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 20252-Annex A gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

Contactgegevens

Ipsos I&O

Zuiderval 70
7543 EZ Enschede
053 - 200 52 00

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
020 – 308 48 00

Amstelveenseweg 760
1081 JK Amsterdam
020 - 607 07 07

Ericssonstraat 2
5121 ML Rijen
020-607 07 07

